

Дослідження показало, що метод проектів дає змогу вирішити *завдання формування* й розвитку *критичного* (аналітичного, асоціативного, самостійного, логічного, системного) та *творчого* (комбінованого, прогнозованого, евристичного, інтуїтивного, інсайт) *мислення учнів; набутти навичок роботи з інформацією*: відбирати з різних джерел, аналізувати, систематизувати й узагальнювати отримані дані відповідно до завдань, визначати проблеми в різних галузях, ставити експеримент, робити аргументовані висновки, будувати систему доказів, статистично обробляти дані, генерувати нові ідеї, можливі шляхи пошуків рішення, оформлювати результати, працювати в колективі, виконуючи різні соціальні ролі, володіти мистецтвом комунікації. А розвивальне навчання, на яке спрямована стратегія систем освіти як світової педагогіки, так і України, передбачає формування якраз критичного та творчого мислень як пріоритетних напрямів інтелектуального розвитку людини. Всіх цих умінь учнів необхідно навчати. Для цього й використовують метод проектів. Для оволодіння цим методом нами розроблено навчально-методичний посібник [3].

Висновки. Отже, з'ясувавши сутність поняття “метод проектів”; ознайомившись із типологією проектів; визначивши загальні підходи до структурування проектів, ми дійшли висновку про необхідність застосування методу проектів у навчальних закладах нашої країни. Але це не означає, що всі інші методи, засоби, форми навчання треба замінити методом проектів, крім того, ми вважаємо, що і зловживати цим методом ні в якому разі не можна. Між учителями має бути домовленість під час планування навчання щодо організації проектів.

Література

1. Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика : науково-метод. посіб. / [за ред. С.М. Шевцової, І.Г. Єрмакова, О.В. Батечко, В.О. Жадька]. – К. : Департамент, 2008. – 520 с.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / [Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров ; под ред. Е.С. Полат]. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
3. Романенко Ю.А. Методические рекомендации по курсу “Новые технологии обучения” : учебно-метод. пособ. для студентов химических и педагогических специальностей и преподавателей / Ю.А. Романенко. – Донецк : ДонНУ, 2009. – 76 с.

САВИЩЕНКО В.М.

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЮРИСТА

Стратегія розвитку юридичної освіти перебуває в нерозривному зв'язку з домінуючими в суспільстві принципами правової доктрини, яка, по суті, і виконує функцію вихідних начал праворозуміння, закладає основи пізнання юридичної діяльності. Гуманізація правової доктрини України зумовила переосмислення не тільки методології правознавства, а й оновлення концепції юридичної освіти, розробку нової моделі юриста-професіонала. Головна мета вищої юридичної освіти має полягати в підготовці фахівця, здатного гармонізувати суспільні відносини, розв'язувати складні конфліктні ситуації з огляду на те, що життя, здоров'я, честь і гідність людини є вищими соціальними цінностями.

Необхідність удосконалення підготовки майбутніх юристів зумовлена існуючими суперечностями між:

- соціальним призначенням юридичної діяльності та відсутністю практики цілеспрямованого формування у майбутніх юристів соціально-професійної компетентності в умовах ВНЗ;

- необхідністю випереджального характеру юридичної освіти, її орієнтацією на гнучкі зміни соціуму та консерватизмом системи вищої освіти;
- потребою суспільства в професійно компетентних юристах і поширеними у ВНЗ репродуктивними методами навчання, які формують пасивних спеціалістів;
- глобальними процесами, які відбуваються в суспільстві, та змістом юридичної освіти, який не враховує нових потреб соціума.

Наукове осмислення сутності, закономірності та чинників формування професійно-соціальної компетентності в майбутніх юристів значною мірою пов'язано з аналізом теорій соціалізації та розвитку особистості: психоаналітичної (Е. Еріксон, З. Фрейд та ін.); когнітивної (Л. Кольберг, Ж. Піаже та ін.); конвергенції (В. Штерн та ін.); “соціального навчіння” (Б. Скіннер, Е. Торндайк та ін.); “міжособистісного спілкування” (Ч. Кулі, Дж. Мід та ін.). Розглянуті наукові теорії дають змогу виділити такі напрями дослідження проблеми формування професійно-соціальної компетентності майбутніх юристів:

- єдність розвитку особистості та її соціалізації; соціальна взаємодія індивіда із соціальним оточенням; вплив соціального середовища на процес соціалізації та її залежність від соціальної активності індивіда (Л. Божович, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєв та ін.);
- соціалізація як процес особистісного становлення, який передбачає самосвідомість та активну життєву позицію (М. Боришевський, О. Киричук, Г. Костюк, В. Рибалко та ін.);
- педагогічний аспект процесу соціалізації: закономірності, методика педагогічного впливу на особистість з метою формування соціальної компетентності (І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, Н. Головка, О. Локшина, Л. Паращенко, І. Печенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачова, Г. Яворська та ін.);
- співвідношення соціального становлення особистості з вихованням (П. Блонський, Г. Ващенко, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, С. Шацький та ін.);
- оволодіння особистістю соціальними ролями (П. Горностай, І. Матинюк, Ю. Платонов, П. Смирнов, Н. Соболева, В. Шахрай та ін.).

Як показав аналіз теорії та практики професійної освіти, на сьогодні відсутні дослідження з проблеми формування професійно-соціальної компетентності майбутніх юристів. Незважаючи на потребу суспільства в юристах-професіоналах, у діяльності ВНЗ використовуються підходи, що не сприяють формуванню у студентів необхідного рівня означеного феномену. Натомість успішне здійснення реформи вищої освіти, розв'язання завдань, поставлених у державних програмах: “Освіта” (Україна XXI ст.), “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті”, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, – можливе за умови зняття внутрішніх і зовнішніх суперечностей між завданнями педагогічного процесу та науково-методичними основами їхнього забезпечення у вищих навчальних закладах. У зв'язку із цим набуває актуальності проблема формування соціально-професійної компетентності юриста.

Мета статті – розкрити зміст і структурні компоненти поняття “соціально-професійна компетентність юриста”.

В умовах глобалізації, фундаменталізації та гуманізації у світі змінилася роль вищої освіти. Вона полягає у формуванні особистості, здатної до перетво-

рення культурних цінностей у професійну та особистісну компетентність, побудови на цій основі нових соціальних відносин, міжкультурного діалогу, інтернаціоналізації людей різних країн. Нова освітня парадигма орієнтована на впровадження компетентнісного підходу. З 70-х рр. XX ст. його широко використовують в освітніх системах європейських країн, США та Канади. Зарубіжні й вітчизняні дослідники (В. Адольф, Г. Балл, В. Баркасі, І. Бех, Т. Браже, Е. Зеєр, І. Зимня, І. Зязюн, О. Гура, Н. Кузьміна, А. Маркова, Дж. Равен, В. Сластьонін та ін.) пов'язують поняття “компетентність” з такими категоріями, як: “готовність”, “якість”, “здібність”, “майстерність”, “професіоналізм” тощо. Таким чином, необхідно, перш за все, розкрити зміст самого поняття “компетентність”.

Звернення до енциклопедичних джерел і словників дає можливість визначити загальні аспекти тлумачення поняття “компетентність”, а саме: 1) здатність людини виконувати певне завдання; 2) кваліфікованість людини в діяльності; 3) якість людини, яка виявляється у володінні знаннями, вміннями та навичками, необхідними для успішного виконання відповідного виду діяльності.

У результаті науково-теоретичної розробки компетентнісного підходу збагатився категоріальний апарат професійної педагогіки. До нього введено термін “професійна компетентність” (від лат. *professio* – офіційно оголошене заняття; *compero* – досягати, відповідати, підходити), який тлумачиться як “інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця” [4, с. 722]. Ми погоджуємося з думкою М. Васильєвої про “зв'язок між поняттями “компетентність” і “професіоналізм”, що логічно приводить до поняття “професійна компетентність” – інтегральна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, котра відображає рівень знань і вмінь, досвід, що є достатнім для здійснення мети певного роду діяльності, а також його моральну позицію” [3, с. 178].

На думку Т. Браже, професійна компетентність людей, що працюють у системі “людина – людина”, визначається не тільки базовими знаннями та вміннями, а й ціннісними орієнтаціями спеціаліста, мотивами його діяльності, усвідомленням самого себе у світі та світу навколо себе, стилем взаємодії з людьми, загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу. До такого типу належать професії: лікар, учитель, юрист, продавець тощо. Втім, найбільш ґрунтовно явище професійної компетентності, його зміст, структура та закономірності формування досліджено у сфері педагогічної освіти. Слід зазначити, що Н. Кузьміна вперше ввела в науковий обіг термін “професійно-педагогічна компетентність”. На її думку, це “система знань і вмінь педагога, які виявляються при вирішенні на практиці професійно-педагогічних завдань” [5, с. 44]. Отже, значні досягнення в розробці проблеми формування професійної компетентності педагога можуть слугувати концептуальною основою наукового дослідження феномену професійно-соціальної компетентності юриста. Тому, резюмуючи думки дослідників професійно-педагогічної компетентності, можна сказати, що “професійна компетентність юриста” є інтегративним особистісним утворенням теоретичних знань, практичних умінь, професійно значущих якостей, досвіду, що забезпечує ефективне виконання завдань юридичної діяльності та є основним критерієм професійного розвитку особистості. Професійно компетентний юрист – це той, хто здатний здійснювати юридичну діяльність на високому рівні не тільки з

позиції права, а й моралі, досягаючи позитивних результатів у сфері правового врегулювання суспільних відносин, захисту прав та свобод людини.

Професійна компетентність юриста не має вузькопрофесійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення розмаїття правових, соціальних, педагогічних, психологічних та інших проблем. Це явище потребує формування та розвитку, оскільки є динамічним особистісним утворенням, а його змістовне наповнення і якісний рівень залежать від багатьох факторів: розвитку суспільства, права, моралі, освіти, культури тощо. Саме тому складовими професійної компетентності юриста можна виділити правову, комунікативну, психологічну, громадянську, педагогічну, інформаційну, інтелектуальну та соціально-професійну компетентність.

Враховуючи соціальну роль права, його широкі регулятивні можливості, ряд дослідників (О. Бандурка, С. Гусарев, Н. Оніщенко, О. Скакун, О. Тихомиров, В. Ткаченко та ін.) юридичну діяльність визначають як різновид соціальної діяльності, що здійснюється юристами з метою отримання правового результату, задоволення законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів відповідно до вимог права. Термін “право” (лат. *ius*) став похідним для понять “юстиція” (лат. *justitia*) – справедливість, законність та “юрист” (лат. *juris*) – правознавець. У самій назві професії “юрист” закладені її соціальні функції: захищати справедливість, добро, істину, свободу. Вони конкретизуються у функціях юридичної діяльності: реєстраційно-посвідчувальній, правореалізуючій, правовідновлювальній, правороз'яснювальній, карній, превентивній, виховній. Отже, соціальна природа й зумовленість юридичної діяльності дають підстави говорити про її об'єктивну необхідність та практичне значення. Нині жодна державна установа, приватне підприємство, організація не можуть обійтися без консультації та допомоги юриста. Завдяки правникам суспільство задовольняє низку потреб, які стосуються правового захисту. Юридична діяльність покликана обслуговувати соціальну сферу життєдіяльності суспільства (культуру, освіту, науку, політику, медицину, економіку тощо), боротися зі злочинністю. Це свідчить про те, що юридична діяльність здійснюється в усіх сферах суспільного життя й набуває ознак інтегруючого фактора. Тому основна мета цього виду професійної діяльності має, перш за все, соціальне призначення – втілення чіткого та однозначного принципу, закріпленого ст. 3 Конституції України: “Людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю”. Отже, соціально-професійну компетентність юриста ми виділяємо як одну із професійно значущих для успішного здійснення юридичної діяльності в умовах гуманізації суспільства.

У науковій думці поняття “соціальна компетентність” характеризується невизначеністю й часто співвідноситься з такими дефініціями, як:

– “соціально-психологічна компетентність” – здатність індивіда ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин (С. Архипова, А. Євсєєв, І. Єрмаков, Л. Лепіхова, І. Нікітін, Л. Петровська, О. Сафронова, Л. Сохань та ін.);

– “професійна компетентність” – сукупність знань і вмінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності (Н. Гарашкіна, Р. Гільмєєва, Н. Дементьєва, В. Камаєва, Н. Кузьміна, О. Малая, Л. Мітіна, С. Рачева, С. Фіранер та ін.);

– “соціальна зрілість” – соціальна властивість особистості, яка виявляється в спрямованості її діяльності на реалізацію суспільних ідеалів і якісне ви-

конання суспільних ролей (Л. Божович, А. Гудзовська, І. Дементьєва, Є. Долл, Н. Зубарева, О. Михайлов, А. Поздняков, В. Радул, А. Реан, Т. Толстих та ін.);

– “комунікативна компетентність” – вміння будувати відносини з іншими людьми (Є. Ємельянов, Є. Мельник, Е. Соловійова, С. Татарничева, О. Холостова та ін.);

– “моральна компетентність” – наявність невикривлених ціннісних орієнтацій (А. Гудзовська, С. Зільберман та ін.);

– “життєва компетентність” – знання життя, його законів правил, норм, знання про власну особистість та соціум (Д. Гонд, М. Квейхаген, К. Скайє, Л. Сохань та ін.);

– “акмеологічна компетентність” – інтегральна готовність і здатність зрілої особистості будувати свій поступовий психічний та професійний розвиток із постійним ускладненням завдань і зростанням рівня досягнень, котрі найбільш повно реалізують ресурси, які має людина (Ю. Артемов, А. Деркач, С. Макаров, А. Маркова, О. Селєзньова та ін.).

І. Печенко розглядає поняття “соціальна компетентність” як “складну полікомпонентну властивість особистості, її інтегральну якість, яка складається із цілого комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей і виявляється в соціальній активності та гуманістичній спрямованості особистості” [8, с. 11]. З цією думкою навряд чи можна цілком погодитись, враховуючи, що саме поняття “соціальна компетентність” одночасно трактується і як “властивість”, і як “якість”. Крім того, соціальна компетентність виявляється не тільки в соціальній активності та гуманістичній спрямованості особистості, а й у соціальній зрілості, здатності взаємодіяти з іншими людьми, орієнтуватися в соціальній ситуації. Науковці З. Курлянд, А. Семенова, Р. Хмелюк зробили акцент на практичній складовій соціальної компетентності, яка передбачає “володіння сукупністю засобів, що дають можливість особистості взаємодіяти з різними соціальними групами та соціальними інститутами суспільства” [6, с. 455]. На нашу думку, такий підхід є виправданим.

В “Енциклопедії освіти” соціальна компетентність визначається як “здатність жити в соціумі, враховувати інтереси і потреби різних груп, дотримуватися соціальних норм і правил, співпрацювати з різними партнерами тощо” [4, с. 409].

Аналіз сучасного науково-теоретичного підґрунтя щодо розуміння понять “професійна” та “соціальна компетентність” спеціаліста, врахування соціального характеру юридичної діяльності дають змогу розглянути співвідношення цих видів компетентності у формі парного взаємозв’язку.

Будучи компетентним у галузі правознавства, юрист може бути некомпетентним у певних життєвих ситуаціях. Саме тому кваліфікаційні вимоги щодо призначення на посади прокурора та судді передбачають віковий ценз. Наприклад, суддею місцевого суду загальної юрисдикції або військового суду може бути громадянин України не молодший 25 років; апеляційного суду – не молодший 30 років; Верховного Суду України – не молодший 35 років; Конституційного Суду України – не молодший 40 років. Припускається, що з віком людина набуває життєвого досвіду, мудрості, які вкрай важливі для здійснення судової діяльності. Такий підхід цілком виправданий, адже морально-правова відповідальність правників дуже висока. Юрист має бути не тільки знавцем закону, а й життя. Водночас формування соціально-професійної компетентності відбувається інтуїтивно та й незавжди, досягаючи певного віку, особистість стає соціально зрілою, здатною до виконання

соціальних ролей, адекватно усвідомлювати своє місце в системі суспільних відносин та бути відповідальною не лише за свої дії, а й за вчинки інших.

Під час професійної роботи юрист виявляється, перш за все, як особистість зі своїм суб'єктивним світом почуттів, прагнень, моральних оцінок, життєвою філософією. Керується він не тільки міркуваннями юридичного, а й морального характеру. Розмаїтість життєвих ситуацій та конфліктів (вбивство, пограбування, шахрайство, тероризм, торгівля людьми, поділ спадщини, майна тощо), які доводиться розглядати правнику, не піддається підрахунку. Втім, у кожній з них юристу, незважаючи на вік (20, 30, 40 ... років) необхідно приймати мудре, справедливе, законне рішення. Опитування 178 випускників юридичних факультетів Запорізької області зі стажем роботи до трьох років показало, що молодий спеціаліст, перш за все, стикається із суперечністю між тим, чого його навчали у ВНЗ, й усталеною практикою юридичної діяльності, тобто між тим, як "має бути", і тим, як "є". Респонденти зазначають, що їм не вистачає життєвого досвіду, навичок взаємодії з різними соціальними групами, умінь долати професійні труднощі. Отже, адаптація молодого юриста до умов практичної діяльності має відбуватися в процесі професійної підготовки у ВНЗ шляхом цілеспрямованого, заздалегідь спроектованого формування соціально-професійної компетентності, під якою ми розуміємо інтегративне особистісне утворення знань, умінь, професійно значущих якостей, досвіду, що виявляється в соціальній зрілості, активності, морально-правовій відповідальності й забезпечує ефективність взаємодії юриста із соціальним середовищем, реалізацію соціальних цінностей у процесі юридичної діяльності.

Необхідно зазначити, що серед дослідників існують різні погляди на структурні компоненти соціальної та професійної компетентності.

Так, К. Абульханова, А. Бодальов, В. Жуков, Л. Лаптев, В. Сластьонін основними компонентами професійної компетентності фахівця визначили:

1. Знання – логічна інформація про навколишній світ людини, зафіксована в її свідомості.

2. Вміння – психічні утворення, які полягають у засвоєнні людиною способів і навичок діяльності.

3. Навички – дії, сформовані в процесі повторення й доведені до автоматизму.

4. Професійна позиція – система сформованих установок і орієнтацій, ставлень, оцінок внутрішнього та навколишнього досвіду, реальності й перспектив, а також домагань, які визначають характер дій, поведінки.

5. Індивідуально-психологічні особливості людини – поєднання різних структурно-функціональних компонентів психіки, які визначають індивідуальний стиль діяльності, поведінки й виявляються в якостях особистості.

6. Акмеологічні варіанти – внутрішні збудники, які зумовлюють потребу в саморозвитку, творчості та самовдосконаленні [10, с. 334].

С. Бахтєєва розкриває сутність соціальної компетентності через такі складові:

1. "Знати" – знання, які необхідні для здійснення соціальних технологій; цінності, які скеровують використання знань та вмінь.

2. "Вміти" – вміння особистості вільного та свідомого самовизначення як у внутрішньому духовному досвіді, так і в зовнішній соціальній дійсності.

3. "Досягати" – вміння здійснювати поставлені цілі в рамках закону, моралі, культури.

4. "Відповідати" – вміння відповідати вимогам, які висувають до особистості держава, соціум, родина, професія тощо [11, с. 18].

С. Макаров виокремлює такі компоненти соціальної компетентності: мотиваційно-особистісний, когнітивний та операційний [7]; С. Нікітіна – мотиваційно-особистісний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивний [9]; І. Печенко – емоційно-почуттєвий, мотиваційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий компоненти [8]; Л. Свірська – когнітивний, операційно-технологічний, мотиваційний, етичний, поведінковий, соціально-ціннісний [10]; Л. Шабатура – індивідуально-особистісний, соціологічний, життєво-футурологічний [11].

Отже, серед учених не має усталеного погляду щодо структури соціальної компетентності. Ця нетотожність наукових думок дає підстави стверджувати, що поняття “соціально-професійна компетентність юриста” настільки багатогранне, що в ньому, як і в поняттях “особистість”, “соціальна” та “професійна компетентність”, складно визначити межі структурних компонентів.

Аналіз психолого-педагогічної, деонтологічної, соціологічної літератури з проблем формування професійної та соціальної компетентності, вивчення досвіду практичної діяльності юристів і практику їх підготовки у ВНЗ дали змогу розробити теоретичну модель соціально-професійної компетентності юриста, в якій виділено такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний та рефлексивний (див. рис.).

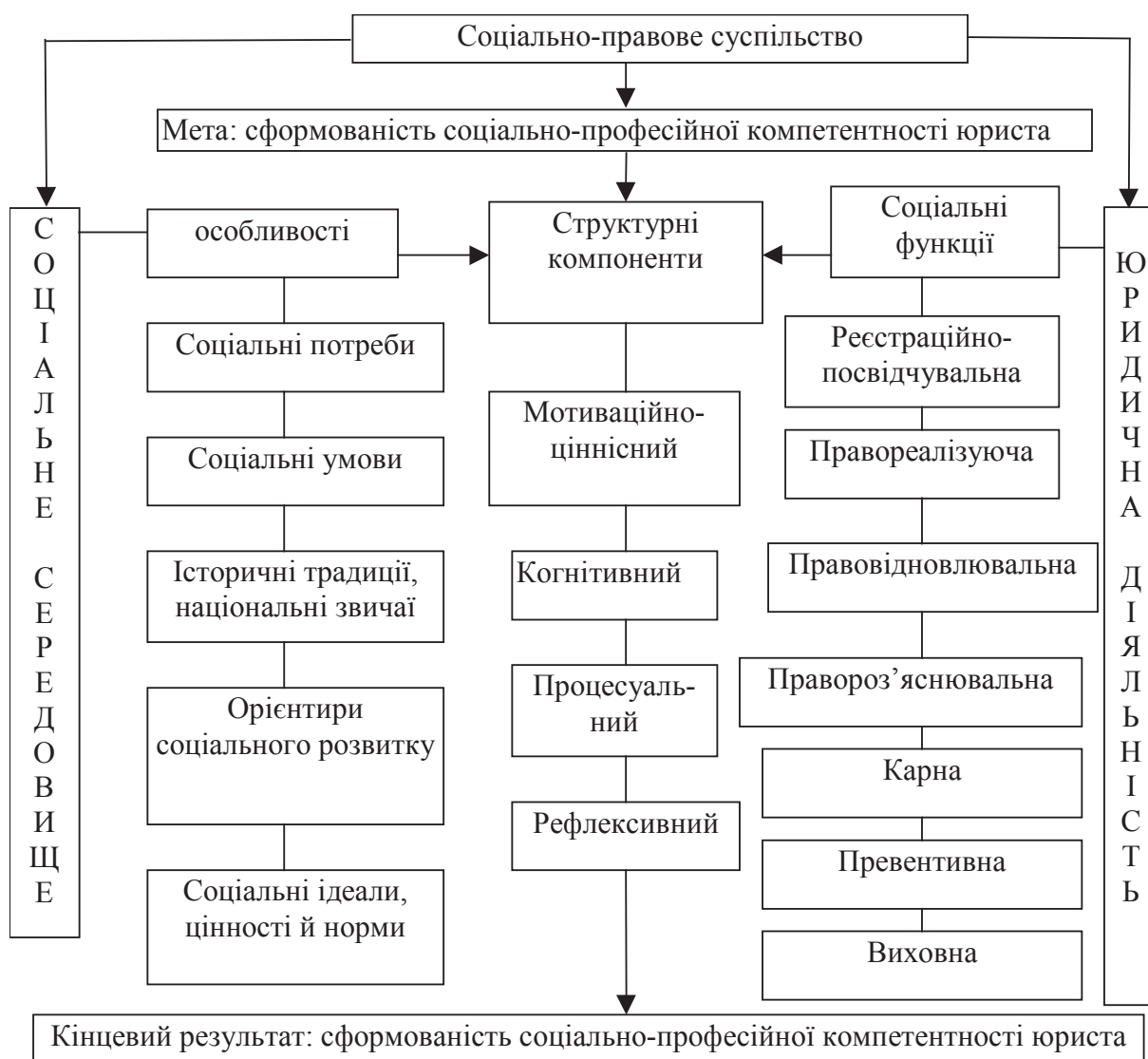

Рис. Теоретична модель соціально-професійної компетентності юриста

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується системою цінностей і особистісних мотивів студентів, які забезпечують реалізацію соціальних функцій юридичної діяльності; сукупністю поглядів і переконань, що дають змогу визнавати цінність права як засобу захисту особистості в суспільстві та Людину як найвищу соціальну цінність; прагненням дотримуватися норм права й моралі, вимагати від інших правомірну поведінку.

Когнітивний компонент передбачає наявність психолого-педагогічних, правових, соціологічних, етичних, деонтологічних знань, які необхідні для розуміння соціальної та правової дійсності, співвіднесення норм моралі й права; успішної взаємодії з навколишнім середовищем, здатності будувати партнерські відносини; адаптації до мінливих соціальних умов; адекватного вирішення конфліктних, екстремальних ситуацій.

Процесуальний компонент забезпечує здобуття соціального, професійного та життєвого досвіду, володіння різноманітними техніками спілкування, виконання соціальних ролей; уміння виходити з конфліктних ситуацій; застосовувати юридичні знання з метою перетворення та поліпшення соціальних умов.

Рефлексивний компонент передбачає психічну саморегуляцію, самоаналіз результатів юридичної діяльності з погляду соціальної користі, усвідомлення високого рівня морально-правової відповідальності, причин професійних успіхів та невдач, здатності до експертизи власної поведінки та рефлексії.

Компоненти соціально-професійної компетентності юриста виділено умовно, в реальному педагогічному процесі вони формуються в комплексі.

Висновки. Формування соціально-професійної компетентності в студентів під час навчання у ВНЗ має становити фундамент юридичної освіти, який у процесі практичної діяльності постійно зростає за рахунок саморозвитку, самоосвіти й самовдосконалення. Вміння вивчати, орієнтуватися та взаємодіяти із соціальним середовищем, приймати норми й цінності нового суспільства забезпечать юристу можливість на високому рівні виконувати професійні обов'язки від початку кар'єри до її завершення. Існуюча практика підготовки юристів значно відстає від тих глобальних перетворень, які відбуваються в суспільстві. Тому одним із шляхів досягнення високої якості освіти є її орієнтація на потреби, норми й цінності суспільства. Отже, для того, щоб юридична діяльність стала справді соціальною, юрист повинен володіти соціально-професійною компетентністю, структурними елементами якої є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, рефлексивний компоненти.

Література

1. Бахтеєва С.С. Формирование социальной компетентности в процессе обучения иностранному языку в ВУЗе экономического профиля : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С.С. Бахтеєва. – Казань, 2001. – 174 с.
2. Психология и педагогика : учеб. пособ. / [А.А. Бодалёв, В.И. Жуков, Л.Г. Лаптев, В.А. Сласс-тёнин]. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. – 585 с.
3. Васильєва М.П. Основи педагогічної деонтології : навч. посіб. / М.П. Васильєва. – Х. : Нове слово, 2003. – 200 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; [головний ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Кузьмина Н.В. О подходах к исследованию структуры профессионально-педагогической деятельности / Н.В. Кузьмина. – Л. : ЛГУ, 1972. – 182 с.
6. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З.Н. Курлянд. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
7. Макаров С.В. Психолого-дидактические условия и факторы формирования акмеологической компетентности кадров управления : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.13 "Психология развития, акмеология" / С.В. Макаров. – М., 2004. – 21 с.

8. Печенко І.П. Соціалізація дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів “Загально-освітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад”: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 “Дошкільна педагогіка” / І.П. Печенко. – К., 2003. – 20 с.
9. Никитина С.В. Становление социальной компетентности старшеклассников современной общеобразовательной школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С.В. Никитина. – Омск, 2004. – 214 с.
10. Свирская Л.Н. Организационно-педагогические условия становления начал ключевых компетентностей ребёнка дошкольного возраста : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / Л.Н. Свирская. – Великий Новгород, 2004. – 26 с.
11. Шабатура Л.Н. Становление социальной компетентности личности в процессе гуманизации профессионального образования : дис. ... канд. философ. наук : 09.00.11 / Л.Н. Шабатура. – Омск, 1996. – 167 с.
12. Яворська Г.Х. Соціально-професійна зрілість курсантів вищих закладів освіти МВС України : монографія / Г.Х. Яворська. – О. : ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. – 408 с.

СВАТЬСВ А.В.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нині вітчизняна система освіти розвивається в різних напрямках. Її характеризують такі властивості: гуманізація, гуманітаризація, диференціація, диверсифікованість, стандартизація, багаторівневість, комп'ютеризація, інформатизація, індивідуалізація, безперервність.

Однією з актуальних проблем педагогічної науки на сучасному етапі є розробка шляхів удосконалення професійної майстерності педагогів, що зумовлено закономірностями суспільного розвитку й високою соціальною значущістю проблеми підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах.

Вітчизняні та зарубіжні науковці розглядали різні аспекти дослідження організації професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах психолого-педагогічні основи розвитку творчої індивідуальності майбутнього фахівця-педагога (Н.М. Борисенко), психологічні особливості педагогічної співтворчості викладача і студентів (С.М. Дмитрієва), педагогічні умови організації самовиховання студентської молоді (А.І. Калініченко), теоретико-методологічні й організаційні основи формування у студентів потреб у фізичній культурі (А.В. Лотоненко, Л.І. Лубишева), індивідуалізацію професійно-педагогічної підготовки студентів педагогічних ВНЗ на завершальному етапі навчання (в умовах багаторівневої системи освіти) (А.Є. Наумова), індивідуалізацію професійно-педагогічної підготовки вчителя (О.М. Пехота), саморегуляцію професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів (Н.І. Пов'якель), психологічні особливості професійної підготовки студентів до майбутньої спортивно-педагогічної діяльності (О.П. Федик), теоретичні основи професійної підготовки учителя (Н.Д. Хмель), психологічні механізми трансформації ціннісних орієнтацій студентської молоді (М.В. Шевчук), педагогічне стимулювання морального самовиховання майбутніх учителів (О.М. Яцій).

Мета статті – розглянути деякі аспекти теоретичного підґрунтя підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

У сучасних умовах спостерігається підвищення соціальної ролі фізичної культури та спорту. Так, за твердженням П.А. Рожкова, це виявляється в підвищенні ролі держави в розвитку фізичної культури та спорту; у широкому використанні фізичної культури й спорту в профілактиці захворювань і зміцненні здо-